

Vlaanderen
is erfgoed

Beschermingsdossier

Etagelinde met voormalige afspanning Sint-Sebastiaan in Olen

Monument

Agentschap
Onroerend
Erfgoed

Beschermingsdossier:

Etagelinde met voormalige afspanning Sint-Sebastiaan, Olen,
Sint-Sebastiaanstraat 1 – monument

INHOUDELIJK DOSSIER

Dossiernummer: 4.001/13029/102.1

Koen Smets

24/10/2018

INHOUDSTAFEL

1.	Beschrijvend gedeelte	4
1.1.	Situering	4
1.2.	Historisch overzicht	4
1.3.	Beschrijving met inbegrip van de erfgoedelementen en erfgoedkenmerken.....	6
1.3.1.	Etageboom	6
1.3.2.	Afspanning Sint-Sebastiaan	7
1.4.	Fysieke toestand van het onroerend goed	7
2.	Evaluerend gedeelte	8
2.1.	Evaluatie van de erfgoedwaarden	8
2.2.	Motivering van het type bescherming.....	9
2.3.	Motivering van de afbakening van de bescherming	9
2.4.	Juridische toestand	10
2.4.1.	Onroerend Erfgoed:	10
2.4.2.	Ruimtelijke Ordening:	10
2.4.3.	Natuur en Bos:	10
2.4.4.	Landbouw en Visserij:	10
3.	BEHEERSVISIE.....	10
3.1.	Beheersdoelstellingen voor het beschermd onroerend goed	10
3.2.	Bijzondere voorschriften voor het beschermd onroerend goed.....	11
3.3.	Toelatingsplichtige handelingen voor het beschermd onroerend goed	11
4.	BRONNEN.....	12
4.1.	Archivalische bronnen	12
4.2.	Literatuur	12
4.3.	Cartografische bronnen	13
4.4.	Onuitgegeven publicaties	13
4.5.	Internetbronnen.....	13
5.	BIJLAGEN BIJ HET INHOUDELIJK DOSSIER	14
5.1.	Omgevingsplan	14
5.2.	Fotobijlage	14
5.3.	Kaarten en figuren	14
5.4.	Criterionota	14

1. BESCHRIJVEND GEDEELTE

1.1. Situering

De etagelinde staat op het openbaar domein voor de voormalige afspanning Sint-Sebastiaan, Sint-Sebastiaanstraat 1 in Olen, dichtbij het gehucht Gerheiden, langs de Steenweg Herentals-Geel aan een historisch kruispunt van wegen.

1.2. Historisch overzicht

De boom bij de voormalige afspanning Sint-Sebastiaan is een Hollandse linde (*Tilia europaea* (x)). De etagebomen met erfgoedwaarde in Vlaanderen bestaan uitsluitend uit lindes, voornamelijk zomerlinde en Hollandse linde.

Etagebomen zijn merkwaardige bomen met een bijzondere beheersvorm waarbij alle gesteltakken in één horizontaal vlak of soms in meerdere horizontale vlakken worden geleid. Soms wordt de eerste etage ondersteund door een draagconstructie. In principe worden de loten, die zich ontwikkelen op de gesteltakken, jaarlijks teruggezet. Bij oudere bomen wordt het beheer soms uitgevoerd in kapcyclussen en is het beheer te vergelijken met dat van een gekandelaarde boom.

Etagebomen worden in Vlaanderen aangetroffen op stads- en dorpspleinen, op (voormalige) erven, bij herbergen of afspanningen, bij kapellen en bij kruispunten of wegsplitsingen. Soms staan etagebomen ook in tuinen of parken. Opvallend is dat het overwegend lindenbomen zijn die als etageboom worden beheerd. Niet toevallig is de linde een boomsoort die het leiden en het periodiek snoeien goed tot zeer goed verdraagt. Ook kenmerkend is dat het tegenwoordig in Vlaanderen vaak om oude tot zeer oude exemplaren gaat, die kunnen teruggaan tot een aanplant in de 16de of 17de eeuw (Himpe, 2017).

Het fenomeen van de etagebomen is het meest gekend op stads- en dorpspleinen. De bijzondere zorg die aan de vorm en ook aan de ondersteuning van de bomen werd of wordt besteed, geeft aan dat de bomen doorgaans een functie hadden of hebben als ontmoetingsplaats, een plaats waar mensen traditioneel samenkomen om te vieren, te feesten, maar ook om te verpozen, te praten en beschutting te vinden voor de zon. In Duitsland is sprake van 'Tanzlinde', etagelinden waarin of waaronder de dorpsgemeenschap kon dansen. Wat de functie van de etageboom op een erf was, is minder duidelijk. Mogelijk is hij aangeplant als ontmoetingsplek of een plek waar mensen of dieren (paarden, ezels,...) beschutting vinden tegen de zon.

De etagelinde voor de voormalige afspanning Sint-Sebastiaan in Olen staat aan de straatzijde van afspanning Sint-Sebastiaan (lokaal "Den Bastiaan" genoemd), en is geplant op 4,80 m van de gevel van de afspanning.

Op de Ferrariskaart (1770-1778) is te zien dat de herberg gelegen is aan een driehoekig pleintje, waarop vijf wegen uitkomen: de wegen naar Herentals, Gerheiden, Geel (via Neerbuul), Oevel (via Buul) en Olen (Mertens, 1980). Buul was oorspronkelijk het belangrijkste gehucht van Olen (Verbiest, 1972). Het toponiem Sint-Sebastiaan staat op de Ferrariskaart bij de kapel van Sint-Sebastiaan, die zich situeert langs de Herentalsebaan op 300 m ten westen van de herberg.

De naamgeving Sint-Sebastiaan verwijst naar de patroonheilige Sebastianus, een Italiaanse soldaat die in de 3de eeuw na Christus de marteldood stierf nadat bekend geraakte dat hij zich tot het Christendom bekeerd had. Hij werd met pijlen doorboord, vastgebonden aan een paal of boom.

Als een van de pestheiligen werd en wordt hij traditioneel aanroepen tegen cholera, pest, lepra of besmettelijke ziektes. Hij is ook de beschermheilige van de soldaten, jagers, steenhouwers, tuiniers, kleermakers en brandweerlieden, maar vooral van de

schuttersgilden (S.N., 2018). Wellicht vanwege de link tussen de schuttersgilden en hun lokaal, vaak met herbergfunctie, is 'Sint-Sebastiaan' in onze gewesten ook een vaak voorkomende herbergnaam.

De afspanning Sint-Sebastiaan zou dateren uit 1604 (Agentschap Onroerend Erfgoed, 2017b). De oudste schriftelijke vermelding van de herberg dateert uit 1698, wanneer er een stokerij of brouwerij wordt vermeld in de Sint-Sebastiaan (Verbiest, 1940).

Een volgende vermelding van de herberg dateert uit 1725, toen een maalter van Buul op gruwelijke wijze vermoord werd 'in de kamer van Sint Bastiaan' (Mertens, 1980).

Uit de 18de eeuw (periode 1748-1794) zijn er nog verschillende vermeldingen van de afspanning Sint-Sebastiaan bekend (Lauwerys, 1964; Oud Gemeentearchief Olen, bewerking J. Laenen). De meest tot de verbeelding sprekende gebeurtenis dateert uit 1789, wanneer boerenkrijggleider Emmanuel Van Gansen de uit de kerk van Westerlo gestolen monstrans op de Fransen heroverert tijdens een gevecht in de gelagzaal van de Sint-Sebastiaan (Lauwerys, 1976; Mertens, 1980).

In 1839 werd de eerste verharde weg in Olen aangelegd, dit was de kasseiweg van Herentals naar Geel, langs de Sint-Sebastiaan (Van Hemeldonck, 1995).

Hendrik Conscience (1812-1883) begint zijn boek 'Baes Gansendonck' (1850) met de zin 'In een dorp tusschen Hoogstraten en Calmpthout, in de antwerpsche Kempen, woonde Peer Gansendonck, de Baes uit de afspanning de *St Sebastiaan*.' Verder heeft hij het ook over '...de weide, den lindenboom, de pachthoeve,...'. De Sint-Sebastiaan in Olen is meermaals beschreven als de locatie waar het verhaal over Baes Gansendonck zich zou hebben afgespeeld (postkaart afgestempeld 1912; Verbiest, 2006). Andere auteurs betwijfelen echter of het inderdaad de herberg in Olen is, en verwijzen naar een herberg in Schilde of Zoersel (Mertens, 1980).

Op de Primitieve Kadasterkaart (circa 1830-1835) staat het driehoekig pleintje voor de afspanning afgebeeld, met centraal een richtingaanwijzer. Op de kaarten uit het midden van de 19de eeuw staat de herberg aangeduid met 'S. Sebastien (Cab) Distillerie'. Op de eerste topografische kaart (1865-1880) staat er bij het kruispunt eveneens 'St. Sebastien Cabt' (Cabaret, herberg) en 'Pau. Indr.' (poteau indicateur, wegwijzer).

In 1882 wordt de stal ten zuiden van de afspanning (heden verdwenen) grotendeels vervangen en dicht bij de straat gezet, in 1930 wordt deze verbouwd en in 1987 definitief afgebroken (Kadasterarchief Antwerpen).

De oudst bekende foto van de herberg en de etagelinde is een postkaart, waarvan een in 1912 afgestempeld exemplaar bekend is (archief Heemkring De Linde, Olen). Deze prentbriefkaart toont de etagelinde voor de herberg, in de open ruimte in de hoek tussen herberg en stalling. De boom heeft dezelfde vorm als tegenwoordig, met één etage en een kleine bolvormig gesnoeide kruin erboven. Op het ogenblik van de opname lijkt de boom klaar voor een nieuwe snoeibeurt. Onder de etage van de linde staan zeven zichtbare houten stutten en enkele banken, een aantal mensen, een fiets en een paard met kar. De kruin van de boom reikt tot tegen de dakrand van de herberg.

Een andere oude postkaart, vermoedelijk eveneens uit het begin van de 20ste eeuw en gepubliceerd in Verbiest, 2006, toont de etagelinde met op de achtergrond de herberg met toen nog een tweetal staltraveeën. Op deze foto is de kruin van de etagelinde recenter gesnoeid. Onder de boom staan eveneens stutten, en mensen waarvan één met fiets. Naast de boom staat een paard met koets.

Hoewel de dikte van de stam niet duidelijk te zien is op beide foto's, is het duidelijk geen jonge boom meer.

De etagelinde wordt voor het eerst met naam en toenaam vermeld door Lauwerys (1938, artikel gedateerd 1933): "... de van ouds bekende afspanning van *St. Sebastiaan* met haar

prachtigen lindeboom, waar in 1798 Van Gansen de gouden remonstrans van Westerloo op de Franschen kwam veroveren, ...”

Ook deze beschrijving wijst erop dat de etagelinde in het begin van de 20ste eeuw al een eerbiedwaardige leeftijd moet gehad hebben.

Uit de jaren 1950-1970 zijn enkele foto's bekend van de herberg met etageboom (Archief Bokrijk; Gerits et al., 1976), waarop de boom telkens vrij kort gesnoeid is weergegeven. Op deze foto's is ook te zien dat het noordelijke gedeelte van het langgestrekte gebouw afgebroken is (een tweetal staltraveeën zijn verdwenen), vermoedelijk rond het midden van de 20ste eeuw.

In de jaren 1960 wordt de Herentalsebaan rechtgetrokken, waardoor deze op de plaats komt te liggen van het afgebroken noordelijke gedeelte van de herberg, net ten noorden van het huidige volume (Kadasterarchief Antwerpen, Mutatieschetsen 1966).

De etagelinde aan de Sint-Sebastiaan is het embleem van de Olense Heemkring De Linde, en sinds 1974 prijkt een tekening van de boom met stutten en banken op de voorpagina van het tijdschrift 'Lindeblad', uitgegeven door de heemkring. De naam van de Heemkring verwijst naar de lindes waarvoor Olen bekendstaat, naast de etagelinde aan de herberg Sint-Sebastiaan ook de lindes op het driehoekige dorpsplein van Olen en rond de Sint-Willibrorduskapel van Meren (Anthonis, 1974; Van Hemeldonck, 1974).

Striptekenaar Willy Vandersteen (1913-1990) zou in 1979 in Olen zijn komen tekenen (Verbiest, 2006). De herberg komt voor in twee stripalbums van Suske & Wiske: éénmaal als woonhuis van Baes Gansendonck, eerder figuratief maar wel consequent met telkens een boom voor het huis getekend (Vandersteen, 1983), en een tweede maal zeer waarheidsgetrouw als herberg in het album over Olen (Vandersteen & Geerts, 1994).

In 1995 wordt de afspanning met etageboom als volgt beschreven (Van Hemeldonck, 1995): 'Afspanning St.-Sebastiaan, typisch Kempische hoeve met stalling, schuur, woonhuis en gelagzaal aaneengebouwd, rechts de "rijstal". Vooraan een prachtige lindeboom. ...”

Op foto's uit 1996 (archief Onroerend Erfgoed Antwerpen) staat de etageboom met een vrij volumineuze kruin afgebeeld, in deze periode stond de herberg een aantal jaren leeg.

De houten stutten en banken onder de boom waren volgens de beschikbare foto's aanwezig van minstens 1912 tot het begin van de 21ste eeuw, toen ze weggehaald zijn door de groendienst van Olen, zonder schade aan te richten (persoonlijke mededeling Wim Verstappen, 2017).

Het opschrift 'In St-Sebastiaen' was aanwezig op de gevel van de afspanning tot minstens 2012.

De etagelinde wordt tegenwoordig door de groendienst van Olen om de 2-3 jaar gesnoeid (persoonlijke mededeling Jef Verbiest, 2017), laatst nog begin 2017.

1.3. Beschrijving met inbegrip van de erfgoedelementen en erfgoedkenmerken

1.3.1. Etageboom

De etageboom is een Hollandse linde (*Tilia europaea* (x)). De boom werd aangeplant voor de historische afspanning Sint-Sebastiaan in Olen, aan het kruispunt van de wegen naar Herentals, Geel, Olen en enkele gehuchten.

De etagelinde heeft een stamomtrek van 298 cm (gemeten op 150 cm hoogte) en 282 cm (gemeten op 80 cm hoogte). De solitaire boom heeft een vrij lage takvrije stam en de structuur van de kruin heeft de kenmerken van een etagelinde. Op een hoogte van 2 tot 2,5

m is er een zware takkenkrans waarvan alle takken een horizontale aanzet hebben. Er is één duidelijke zware doorgaande stam (omtrek 136 cm, gemeten op 3,50 m hoogte) met een bolvormige bekroning op ongeveer 8 m. De totale hoogte van de boom is 8,50 m. De kruindiameter van de gesteltakken van de etage meet ongeveer 7 m.

De juiste ouderdom van de boom is niet gekend, maar het is aannemelijk dat de boom minstens 200 jaar oud is.

1.3.2. Afspanning Sint-Sebastiaan

De voormalige afspanning Sint-Sebastiaan, oorspronkelijk daterend uit 1604, is nog herkenbaar als een oude herberg door zijn inplanting bij een kruispunt en het typische volume en uitzicht van een landelijke herberg. De vroegere herberg vormt een ensemble met de etagelinde en versterkt de erfgoedwaarde van dit bijzondere houtig erfgoed.

Het éénlaagse gebouw is een verankerde baksteenbouw onder pannen zadeldak. De vroegere afspanning telt thans zes traveeën. Aanvankelijk was het gebouw een tweetal traveeën langer: in het midden van de 20ste eeuw werd het gebouw aan de noordzijde ingekort en werd een deel van het typische aan het woonhuis aangebouwde stalgedeelte afgebroken.

De voorgevel wordt gekenmerkt door een gecementeerde plint, rechthoekige muuropeningen met arduinen lekdrempels en lateien, al dan niet onder strekse boog, en beluikte vensters. Het opschrift 'In St. Sebastiaan' in het hoofdstel is niet meer zichtbaar. De zuidelijke zijgevel bevat bewaarde muurvlchtingen die refereren aan de vroegere steilere dakhelling, een korfboogdeur onder ontlastingsboog en twee rechthoekige topvensters met houten latei.

De noordelijke kopgevel vertoont jonger metselwerk met centraal een venster en zolderluik. De achtergevel is deels opengewerkt voor een jongere uitbouw.

Ook het interieur heeft naar planindeling en structuur sterk aan authenticiteit ingeboet door diverse verbouwingen en aanpassingen.

1.4. Fysieke toestand van het onroerend goed

De fysieke toestand van het onroerend goed waarvoor dit beschermingsdossier wordt opgemaakt is vastgesteld tijdens drie plaatsbezoeken op 29/11/2012, 21/04/2017 en 29/11/2017. De fysieke toestand is op dat moment fotografisch gedocumenteerd. Deze registratie is als bijlage bij het ministerieel besluit gevoegd en geeft een beeld van de toestand van het onroerend goed op het moment van de bescherming.

De boom staat voor de voormalige afspanning Sint-Sebastiaan, op openbaar domein met het karakter van een erf. De standplaats bestaat uit een beperkte oppervlakte onverharde zone, tussen een strook kasseien langs de gevel van de herberg, en het in 2017 heraangelegde fietspad langs de Sint-Sebastiaanstraat. Bij deze heraanleg werd vermoedelijk enige wortelschade toegebracht.

De conditie en vitaliteit van de boom zijn goed.

De structuur van de boom is goed. De stam is uitgehold. De doorgaande stam boven de etage heeft onder de bolvormige bekroning bovenaan een open holte waarin adventiefwortels zichtbaar zijn.

De gesteltakken van de etage zijn aan de bovenzijde hol en ingerot.

Behoudens verborgen gebreken, bevindt de voormalige afspanning Sint-Sebastiaan zich in een goede bouwfysische toestand. Het gebouw vertoont bij uitwendige visuele controle geen gebreken. Onderhoud dringt zich ten gevolge van de leegstand wel op.

2. EVALUEREND GEDEELTE

2.1. Evaluatie van de erfgoedwaarden

Wetenschappelijke waarde:

De etagelinde is een veteranenboom, die zich omwille van zijn leeftijd in een langzame aftakelingsfase bevindt. De veteranenboom wordt gekenmerkt door een grote stamomtrek, door de aanwezigheid van holtes in de stam of in de takken, of door dood hout in de kruin en door spleten of loslatende delen in de schors. Dit maakt hem tot een uniek habitat voor een aantal zeldzame soorten. Monitoring van deze boom kan de levensverwachting van dit herkenbaar exemplaar vergroten.

Door zijn omvang en vermoedelijk hoge leeftijd bezit deze boom een uitgesproken genetische waarde als vertegenwoordiger van een bijzondere variëteit.

Historische waarde:

Door de bijzondere en omstandige zorg die aan etagebomen werd besteed, vertegenwoordigen etagebomen een oud en historisch relevant bomenpatrimonium. De specifieke snoeivorm kan teruggaan op historische tradities.

De etageboom vormt een historisch geheel met de voormalige afspanning Sint-Sebastiaan. De etageboom had mogelijk een functie als schermbeplanting met een breed schaduwveld dat dienst deed als zonnescerm.

De afspanning Sint-Sebastiaan dateert uit 1604 en is gelegen bij een historisch kruispunt van verschillende wegen tussen Herentals, Geel, Olen en enkele gehuchten.

Het gebouw is nog duidelijk herkenbaar als een landelijke herberg, is onlosmakelijk verbonden met en versterkt de erfgoedwaarde van de etageboom.

De herberg, later met stokerij en brouwerij, wordt vanaf de 17de eeuw in tal van historische bronnen vermeld en op kaarten afgebeeld. De site nam een belangrijke plaats in de geschiedenis van Olen in. Mogelijk inspireerden de historische gebeurtenissen op deze locatie zelfs Hendrik Conscience voor de historische roman 'Baes Gansendonck' van 1850. In de 20ste eeuw diende de herberg als decor voor striptekenaar Willy Vandersteen.

Technische waarde:

De etageboom is een zeldzaam voorbeeld van een dergelijk type boom op een erf en bij een kruispunt van verschillende wegen. Het landschapselement heeft een uitgesproken technische waarde omwille van een bijzondere snoeitechniek waarbij alle gesteltakken in meerdere horizontale vlakken werden geleid. In principe werden de loten, die zich ontwikkelen op de gesteltakken, jaarlijks teruggezet.

Door de snoeitechniek werd een brede kroon opgebouwd waarbij bedreigende of nadelige weersinvloeden (wind, regen, hagel, zon, bliksem,...) rechtstreeks werden afgeschermd. Een ruim schaduwveld zou functioneel geweest kunnen zijn als zonnescerm, hier bijvoorbeeld om last- of rijdieren bij de afspanning tijdelijk onder de etageboom te stallen.

Esthetische waarde:

De etageboom heeft een esthetische waarde omwille van de bijzondere en representatieve groeivorm als gevolg van een kunstmatige, haast kunstzinnige snoeitechniek. De oude boom bezit een eerbiedwaardig voorkomen door de aanwezigheid van een dikke, knoestige stam en gesteltakken, in de vorm van een kandelaar. Omwille van zijn omvang en groeivorm als etageboom is de boom voor de herberg een beeldbepalend object.

Ruimtelijk-structurerende waarde:

De etageboom, aangeplant voor de voormalige afspanning, bezit een ruimtelijk-structurerende waarde. De boomkruin is beeldbepalend op het erf van de voormalige afspanning. Ook de ligging van de afspanning en de etageboom aan een historisch kruispunt van verschillende wegen draagt bij tot de ruimtelijk-structurerende waarde.

Volkskundige waarde:

De etageboom is aangeplant als ontmoetingsplaats bij een herberg aan een kruispunt, een plaats waar dorpelingen en reizigers traditioneel samenkwamen om te vieren, te feesten, te dansen maar ook om te verpozen, te praten en beschutting te vinden voor de zon. Een afbeelding van de etagelinde wordt gebruikt als embleem van de lokale heemkring De Linde. Om deze redenen heeft de etageboom een volkskundige waarde.

2.2. Motivering van het type bescherming

De etagelinde met voormalige afspanning Sint-Sebastiaan wordt beschermd als monument. Het Onroerenderfgoeddecreet definieert een monument als volgt: "een onroerend goed, werk van de mens of van de natuur of van beide samen, met inbegrip van de cultuuroederen die er integrerend deel van uitmaken, inzonderheid de bijhorende uitrusting en de decoratieve elementen van algemeen belang wegens de erfgoedwaarde(n)."

Gezien het gebouw een ondersteunende functie heeft voor de boom, en deze samen een historisch ensemble vormen, wordt voorgesteld om de etagelinde met voormalige afspanning Sint-Sebastiaan te beschermen als monument.

2.3. Motivering van de afbakening van de bescherming

De afbakening van het beschermd onroerend goed is opgenomen op het plan dat als bijlage bij het ministerieel besluit is gevoegd. Alle kadastrale percelen gevat door de bescherming zijn opgenomen in artikel 1 van het ministerieel besluit.

De bescherming omvat de etagelinde met kruinprojectie op het driehoekig voorerf en de vroegere afspanning Sint-Sebastiaan.

Binnen de afbakening van de bescherming wordt die zone opgenomen die noodzakelijk wordt geacht om het optimaal behoud van de etagelinde bij de voormalige afspanning te verzekeren. Dit is zowel de kruin, de stam als een (ondergrondse) zone errond waarin de belangrijkste wortels zich bevinden.

Algemeen wordt aangenomen dat de belangrijkste wortels van een boom zich zeker uitstrekken tot in de druipzone van de takken, dus iets verder dan de kruinprojectie. De wortels situeren zich echter vooral daar waar lucht en vocht aanwezig is en de wortelgroei kan dus, afhankelijk van de ondergrond, een onvoorspelbare vorm aannemen.

Op basis van onderzoek wordt aangenomen dat de zone nodig voor optimale bescherming van de wortelzone bestaat uit een cirkel met een straal die 15 maal de stamdiameter gemeten op 1,50 m is, ofwel de kroonprojectie met 5 m rondom, afhankelijk van wat het grootst is (Read, 2000; Lonsdale, 2013). Omdat het een geknotte linde betreft kan de kruindiameter niet eenduidig worden vastgesteld. Hiervoor wordt dus enkel de berekening op basis van de stamdiameter toegepast. De huidige stamomtrek bedraagt 298 cm. Het toepassen van deze formule op de etagelinde, naar boven afgerond omwille van te verwachten groei, geeft volgend resultaat: 15m.

Op basis van deze berekening is volgende wortelbeschermingszone noodzakelijk: een cirkel met straal 15 m met de etagelinde in het centrum. Doordat de etagelinde op minder dan 5 m van de herberg staat, is binnen deze voorgestelde perimeter ook 90 procent van het gebouw opgenomen. De resterende 10 procent (de noordoostelijke en zuidoostelijke hoeken) wordt mee opgenomen in de bescherming als monument. De herberg heeft immers eveneens historische waarde door zijn traditionele inplanting bij het kruispunt en door de nauwe relatie met de boom.

De nadruk ligt op de exterieur- en beeldwaarde van de voormalige afspanning. De herkenbaarheid van de architectuur, de typologie, de volumewerking, de schaal, de vormtaal, het materiaalgebruik en de voorgevelgeleding zijn belangrijk bij het gebouw. De erfgoedwaarde en authenticiteit van het interieur is door jongere aanpassingen sterk verminderd. Grondige renovatie of herinrichting van de binneninrichting is dan ook mogelijk.

Het voormalige erf ten oosten en zuiden van de afspanning wordt niet mee beschermd gezien de onherkenbare toestand, waarbij verschillende bijgebouwen in het verleden verbouwd, herbouwd en uiteindelijk verdwenen zijn. De vroegere erfaanleg is ook niet meer aanwezig.

2.4. Juridische toestand

2.4.1. Onroerend Erfgoed:

Op het omgevingsplan in bijlage bij dit dossier zijn de beschermingen opgenomen die in de buurt liggen van het onroerend goed waar dit dossier over gaat.

De etageboom staat niet in de nabijheid van beschermd erfgoed. De afspanning Sint-Sebastiaan is wel vastgesteld als bouwkundig erfgoed (ID [47528](#)) in het vaststellingsbesluit van 14/09/2009.

In de wetenschappelijke Inventaris Houtige Beplantingen met Erfgoedwaarde is de etageboom als erfgoedobject opgenomen (ID [133229](#)).

2.4.2. Ruimtelijke Ordening:

Op het gewestplan Herentals-Mol (KB 28 juli 1978) is de zone rond de etageboom met voormalige afspanning gelegen in agrarisch gebied. Er is verder geen APA, BPA of RUP van kracht.

2.4.3. Natuur en Bos:

De etageboom staat niet in een Speciale Europese Beschermingszone, noch in VEN- of IVON-gebied, noch in een natuur- of bosreservaat.

2.4.4. Landbouw en Visserij:

Het bodemgebruik van de zone waar de etageboom staat is tuin en wegberm. Achter de herberg is een terras en tuin. Het landbouwgebruik van de percelen ten zuidoosten van de etageboom en herberg is akkerland.

3. BEHEERSVISIE

3.1. Beheersdoelstellingen voor het beschermd onroerend goed

In het beschermingsbesluit zijn beheersdoelstellingen opgenomen. Je vindt die terug onder artikel 3 van het besluit. De beheersdoelstellingen moeten de zakelijkrechthouders (eigenaars, erfpachthouders, opstalhouders en leasinggevers) en gebruikers op weg helpen om de erfgoedwaarden maximaal in stand te houden of te verbeteren. Ze hebben de optimale verwezenlijking van de erfgoedwaarden voor ogen.

Ze geven richting aan of vormen een kader voor toekomstig beheer van het beschermd onroerend goed. Zakelijkrechthouders en gebruikers dienen rekening te houden met deze beheersdoelstellingen als ze werken wensen uit te voeren aan het beschermd goed. Ook de overheid houdt met deze doelstellingen rekening als ze over deze werken advies moet geven of als ze toelating moet geven voor die werken.

De beheersdoelstellingen spelen in op de erfgoedwaarden, erfgoedelementen en erfgoedkenmerken opgenomen in artikel 2 van het beschermingsbesluit.

Deze bepalingen zijn op maat van de bescherming. Hieronder lichten we een aantal van deze beheersdoelstellingen toe zodat duidelijk is wat er mee wordt bedoeld:

Art.3.§.3: In geval van conditie- of vitaliteitsverlies van de boom moet er een expertiseverslag worden opgesteld door een deskundige boomverzorger, en moeten de daarin vervatte maatregelen worden uitgevoerd. Deze werken mogen niet worden aangevat zonder een toelating van het agentschap Onroerend Erfgoed of, zoals vermeld in artikel 6.4.4, §1, eerste lid, van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, van de erkende onroerenderfgoedgemeente;

3.2. Bijzondere voorschriften voor het beschermd onroerend goed

Voor elk beschermd onroerend goed geldt het actief en passief behoudsbeginsel. Dit betekent dat de zakelijkrechthouders en gebruikers het beschermd goed in goede staat moeten houden door de nodige instandhoudings-, beveiligings-, beheers-, herstellings- en onderhoudswerken uit te voeren en dat het verboden is om een beschermd onroerend goed te ontsieren, te beschadigen, te vernielen of de erfgoedwaarden er van aan te tasten. Het betekent ook dat een zakelijkrechthouder en gebruiker verplicht is het beschermd onroerend goed als een goed huisvader te beheren en het dus niet te verwaarlozen. Alle voorschriften voor de instandhouding en het onderhoud van het beschermd onroerend goed die van toepassing zijn op het beschermd goed zijn opgenomen in artikel 4 van het beschermingsbesluit.

In het Onroerenderfgoeddecreet en Onroerenderfgoedbesluit zijn een aantal algemene voorschriften voor de instandhouding en het onderhoud van beschermd onroerend erfgoed opgenomen. Dat zijn deze:

- het goed als een goede huisvader beheren en de nodige voorzorgsmaatregelen nemen tegen schade ten gevolge van brand, blikseminslag, diefstal, vandalisme, wind of water;
- de toestand van het goed regelmatig controleren;
- regulier onderhoud uitoefenen;
- onmiddellijk passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen nemen in geval van nood.

3.3. Toelatingsplichtige handelingen voor het beschermd onroerend goed

Voor sommige werken aan het beschermd onroerend goed moet een toelating worden gevraagd. Sommige werken kunnen namelijk een negatief effect hebben op de erfgoedwaarden. Voor alle werken die stedenbouwkundig vergunningsplichtig zijn, of waarvoor een verkavelingsvergunning, milieuvergunning of natuurvergunning nodig is vraagt de vergunningverlener (de gemeente of de Vlaamse overheid) advies aan het agentschap Onroerend Erfgoed van de Vlaamse overheid.

Voor een aantal werken die niet vergunningsplichtig zijn, moeten de zakelijkrechthouders en gebruikers, voorafgaand aan de uitvoering van de werken, toelating vragen aan het agentschap Onroerend Erfgoed of aan de erkende onroerenderfgoedgemeente. Een overzicht van alle erkende onroerenderfgoedgemeenten is te vinden op www.onroerenderfgoed.be.

De werken waarvoor u toelating moet vragen zijn opgesomd in artikel 5 van het beschermingsbesluit.

4. BRONNEN

4.1. Archivalische bronnen

Archief Heemkring De Linde, Olen

Archief Onroerend Erfgoed – Afdeling Beheer, Antwerpen: *Olen, Sint-Sebastiaanstraat*

Archief Openluchtmuseum Bokrijk

Kadasterarchief Antwerpen, *Mutatieschetsen Olen*

Rijksarchief Beveren, Afdeling Antwerpen, *Oud Gemeentearchief Olen nr. 73: Momboors rekeningen*, bewerking J. Laenen

4.2. Literatuur

ANTHONIS R., 1974: *Onze stichtingsvergadering : Een ode aan de Olense linden!!* Lindeblad, jg. 1, nr. 1: 7-8.

CONSCIENCE H., 1850: *Baes Gansendonck*, Antwerpen.

GERITS T.J. et al., 1976: *Beeld van de Kempen*, Kasterlee.

LAUWERYS J., 1938 (artikel gedateerd 1933): *De Veldkapellekens in de Kempen*, In: *Oolensche Bijdragen* I: 1-19.

LAUWERYS J., 1964: *Olen in oorlogstijd I*, In: *Jaarboek van de Vrijheid en het Land van Geel* 3 (1964): 107-182.

LAUWEREYS (sic) J., 1976 (1978): *Olen in oorlogstijd IV*, In: *Jaarboek van de Vrijheid en het Land van Geel* 14 (1975-1976): 81-130.

LONSDALE D. (Ed.), 2013: *Ancient and other veteran trees: further guidance on management*, London.

MERTENS L., 1980: *In St.-Sebastiaan: een aloude afspanning*. Lindeblad, jg. 6, nr. 12: 46-71.

READ H., 2000: *Veteran Trees: a guide to good management*, Peterborough.

VANDERSTEEN W., 1983: *Suske en Wiske 194: De gouden ganzeveer*, Antwerpen.

VANDERSTEEN W. & GEERTS P., 1994: *Suske en Wiske 240: De pottenproever*, Antwerpen.

VAN HEMELDONCK H., 1974: *Een heuglijke dag: 13 december 1974*. Lindeblad, jg. 1, nr. 1: 4-6.

VAN HEMELDONCK H. (Ed.), 1995: *Van Odlo tot Olen. Duizend jaar dorpsleven, Een bijdrage tot de geschiedenis van een aloude Kempische leefgemeenschap die evolueerde van een typisch boerendorp tot een moderne industriegemeente*, Olen.

VERBIEST F., 1940: *Toponymie van Olen*. Licentiaatsthesis Germaanse filologie, Leuven.

VERBIEST F., 1972 (artikel gedateerd 1971): *De etymologische verklaring van de naam Olen*, In: *Jaarboek van de Vrijheid en het Land van Geel* 11 (1972): 149-164.

Beschermingsdossier: Etagelinde met voormalige afspanning Sint-Sebastiaan, monument

VERBIEST J., 2006: "*St.-Bastiaen*" Olen, *Afspanning Volksherberg 1604*. Eigen uitgave, Olen.

4.3. Cartografische bronnen

Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden voor Zijn Koninklijke Hoogheid de Hertog Karel Alexander van Lotharingen, Jozef Jean François de Ferraris, Koninklijke Bibliotheek van België, uitgegeven in 1770-1778, schaal 1:11.520 herleid naar 1:25.000.

Primitief Kadaster, Gemeente Olen, circa 1830-1835, schaal 1:2.500.

Atlas der Buurtwegen, Gemeente Olen, circa 1843, schaal 1:5.000.

Gereduceerd Kadaster, Gemeente Olen, circa 1853, schaal 1:20.000.

Topografische kaart van België, Philippe Vandermaelen, uitgegeven in 1846-1854, schaal 1:20.000.

Topografische kaarten van België, Eerste editie, Krijgsdepot, uitgegeven in 1865-1880, schaal 1:20.000.

Topografische kaarten van België, Tweede editie, Militair Cartografisch Instituut, uitgegeven in 1880-1884, schaal 1:20.000.

Topografische kaarten van België, Derde editie, Militair Cartografisch Instituut, uitgegeven in 1889-1900, schaal 1:20.000.

Kaart van België, Militair Geografisch Instituut, uitgegeven in 1949-1970, schaal 1:25.000.

4.4. Onuitgegeven publicaties

HIMPE K., 2017: Etagebomen in Vlaanderen, criterianota, Agentschap Onroerend Erfgoed, 32.

4.5. Internetbronnen

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2017a: *Etagelinde bij herberg Sint-Sebastiaan* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/133229> (geraadpleegd op 30 november 2017).

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2017b: *Afspanning Sint-Sebastiaan* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/47528> (geraadpleegd op 30 november 2017).

Erfgoedbank Kempens Karakter, <http://www.kempenserfgoed.be/> (geraadpleegd op 17 november 2017).

S.N. 2018: *Sebastiaan (heilige)* [online], [https://nl.wikipedia.org/wiki/Sebastiaan_\(heilige\)](https://nl.wikipedia.org/wiki/Sebastiaan_(heilige)) (geraadpleegd op 27 april 2018).

5. BIJLAGEN BIJ HET INHOUDELIJK DOSSIER

5.1. Omgevingsplan

5.2. Fotobijlage

De fotobijlage bij het ministerieel besluit bevat alle relevante foto's voor dit dossier. Er is geen afzonderlijke fotobijlage bij het dossier gevoegd.

5.3. Kaarten en figuren

5.4. Criterianota